

**WYDZIAŁ
MATEMATYKI
I FIZYKI STOSOWANEJ**
POLITECHNIKI RZESZOWSKIEJ

Wnioskowanie w warunkach niepewności

Projekt

Gabriel Lichacz

Rzeszów, 2022

Spis treści

1. Wstęp.....	3
1.1. Sieć Bayesa	3
1.2. Dane	3
2. Budowa sieci	4
2.1. Wstępna obróbka danych	4
2.2. Dane ciągle.....	5
2.3. Dane dyskretyzowane	7
2.4. Score.....	8
2.5. Testy dyskretyzacji	9
3. Wnioskowanie	12
3.1. Prawdopodobieństwa warunkowe.....	12
3.1. Prawdopodobieństwo całkowite	13
3.2. Rozkłady warunkowe.....	15
4. Podsumowanie.....	18
5. Spis ilustracji	19
6. Spis tabel.....	19
7. Kod programu.....	20
8. Źródła.....	20

1. Wstęp

1.1. Sieć Bayesa

Siecią bayesowską nazywamy model graficzny prezentujący zmienne w zbiorze danych oraz prawdopodobne i warunkowe zależności między nimi. Sieć może odzwierciedlać relacje przyczynowe między węzłami, jednak łąki nie zawsze odzwierciedlają bezpośrednią przyczynę i skutek. Sieci Bayesa można użyć na przykład do obliczenia prawdopodobieństwa, że pacjent cierpi na daną chorobę, na podstawie obecności lub braku określonych objawów. Sieci te są odporne na braki danych i generują najlepsze predykcje możliwe do uzyskania na podstawie dostępnych informacji.

Sieci są stosowane w:

- prognozowaniu pogody
- przetwarzaniu języka naturalnego
- diagnostyce i rozwiązywaniu problemów
- monitorowaniu medycznym
- widzeniu maszynowym
- komunikacji cyfrowej
- produkcji
- doradztwu genetycznym
- wyszukiwaniu informacji.

1.2. Dane

Dane dotyczą zaburzeń wątroby i pochodzą z BUPA Medical Research Ltd. Pięć pierwszych zmiennych to badania krwi, które uważa się za wrażliwe na zaburzenia wątroby, wynikające z nadmiernego spożywania alkoholu. Każdy wiersz danych to pojedyncza osoba płci męskiej. Zbiór nie zawiera informacji o tym, czy dana osoba posiada dolegliwości wątroby. Zestaw danych posiada 345 wierszy oraz siedem kolumn danych.

Zmienne w zbiorze:

- [1] mcv – wskaźnik średniej objętości krwinki czerwonej
- [2] alkphos – fosfataza alkaliczna
- [3] sgpt – aminotransferaza alaninowa
- [4] sgot – aminotransferaza asparaginianowa
- [5] gammagt – gamma-glutamylotranspeptydaza
- [6] drinks – ilość napojów alkoholowych objętości pół pinty wypijanych dziennie
- [7] class – pole z selektorem stworzonym przez badaczy BUPA do podziału danych na zbiory testowe

2. Budowa sieci

2.1. Wstępna obróbka danych

Dane po wczytaniu konwertuję dla pewności na typ numeric oraz usuwam kolumnę class. Nie wnosi ona nic do badanych danych, a może wpłynąć negatywnie na model sieci.

	mcv	alkphos	sgpt	sgot	gammagt	drinks
1	85	92	45	27	31	0.0
2	85	64	59	32	23	0.0
3	86	54	33	16	54	0.0
4	91	78	34	24	36	0.0
5	87	70	12	28	10	0.0
6	98	55	13	17	17	0.0
7	88	62	20	17	9	0.5
8	88	67	21	11	11	0.5
9	92	54	22	20	7	0.5
10	90	60	25	19	5	0.5

rys. 2-1 Dane

Przeprowadzam test Shapiro-Wilka na normalność rozkładu.

```
shapiro_t <- c()
for(i in 1:(length(dane)-1)){
  shapiro_t[i] <- shapiro.test(dane[,i])$p
}
shapiro_t
```

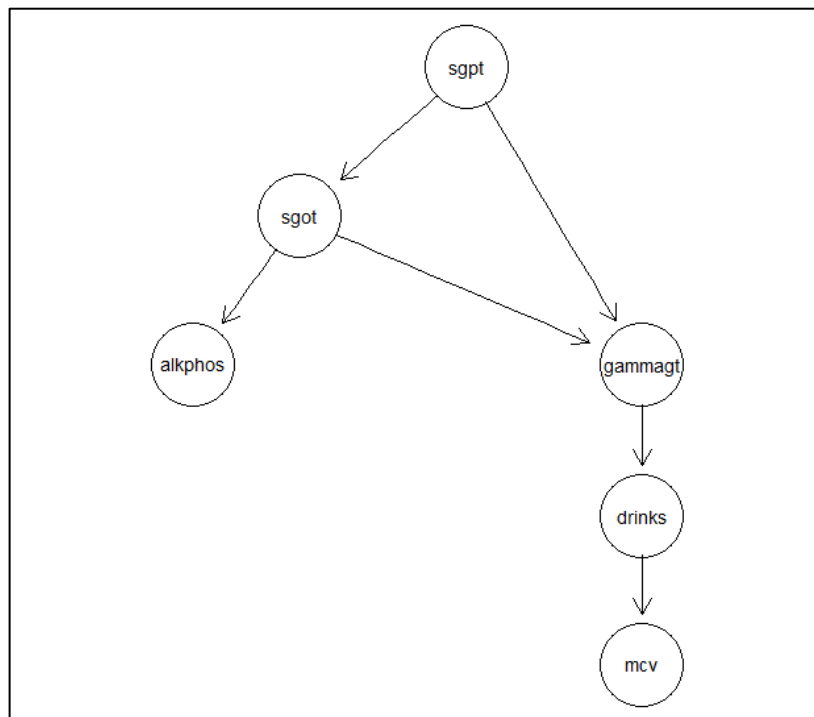
Kolumna	mcv	alkphos	sgpt	sgot	gammagt	drinks
Wartość p	3.340830e-06	3.604551e-07	2.579879e-23	1.402884e-19	6.480735e-25	1.686482e-18

tab. 1 Wartości p dla zmiennych

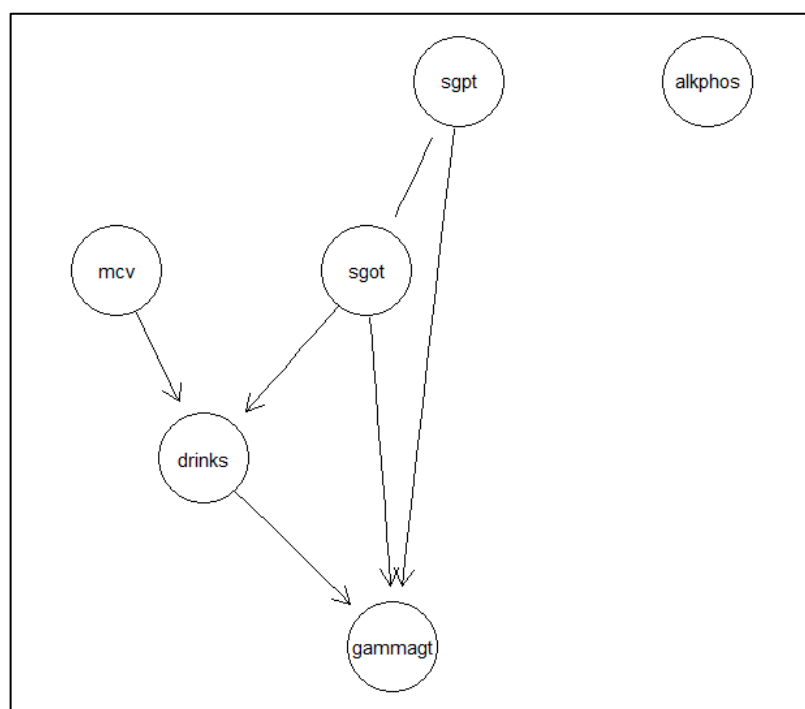
Obliczone wartości p są znacznie mniejsze niż $\alpha = 0,05$, co oznacza, że żadna ze zmiennych nie ma charakterystyki się rozkładem normalnym. Dane należy zdyskretyzować.

2.2. Dane ciągłe

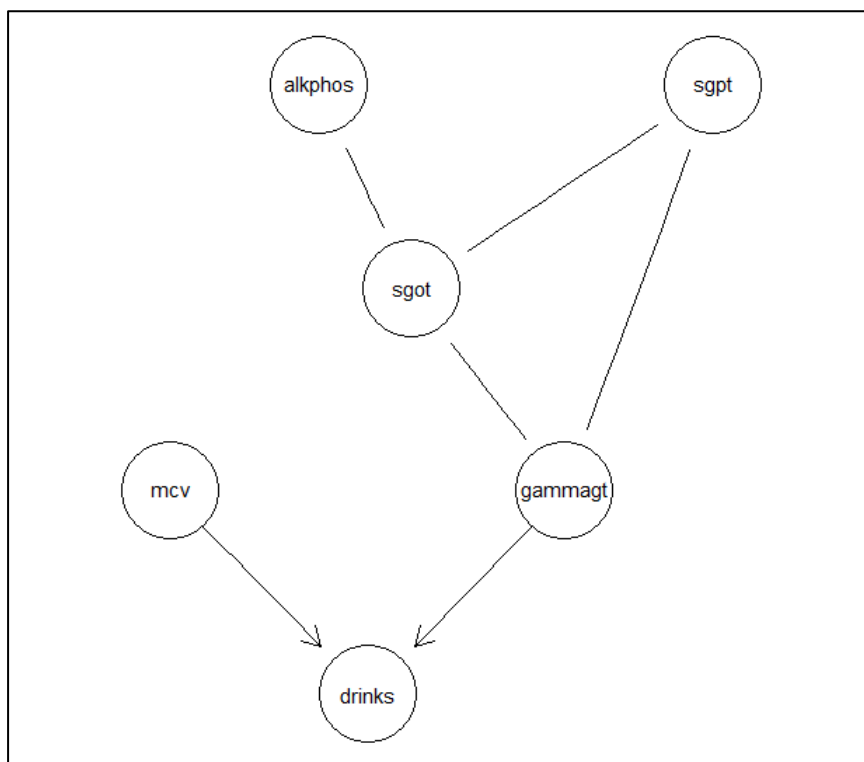
Modele zbudowane dla oryginalnych danych. Stworzone w celach poglądowych.

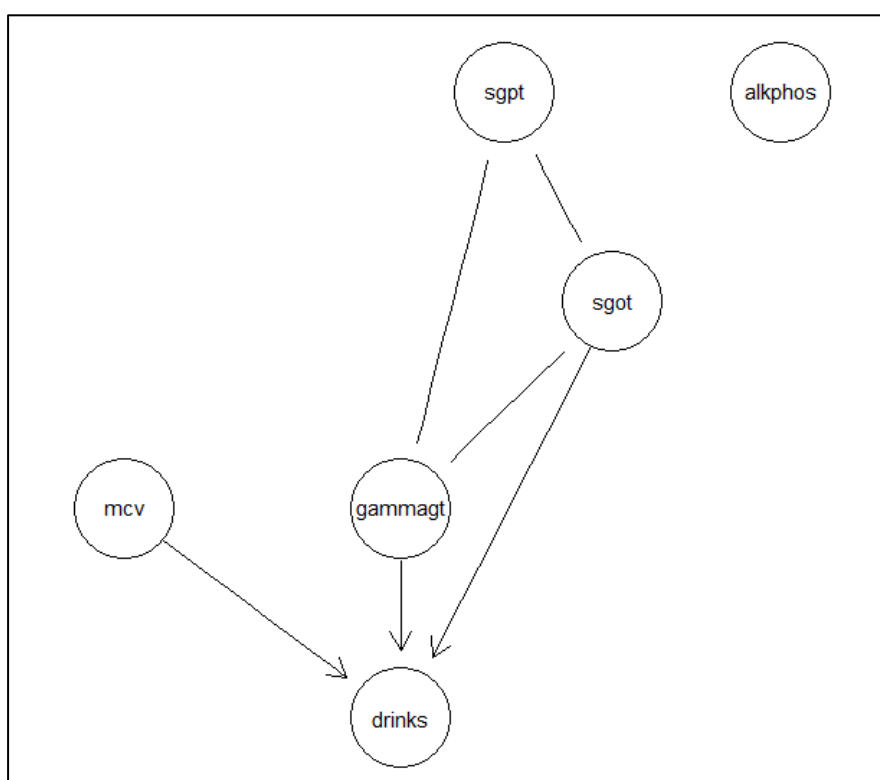
rys. 2-2 Sieć zbudowana algorytmem hc dla danych ciągłych

rys. 2-3 Sieć zbudowana algorytmem pc.stable dla danych ciągłych

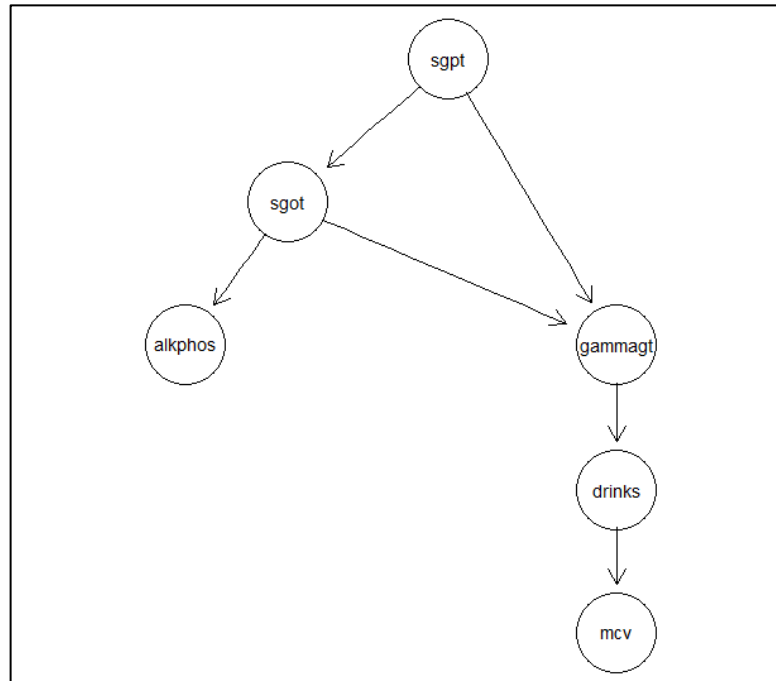
rys. 2-4 Sieć zbudowana algorytmem gs dla danych ciągłych

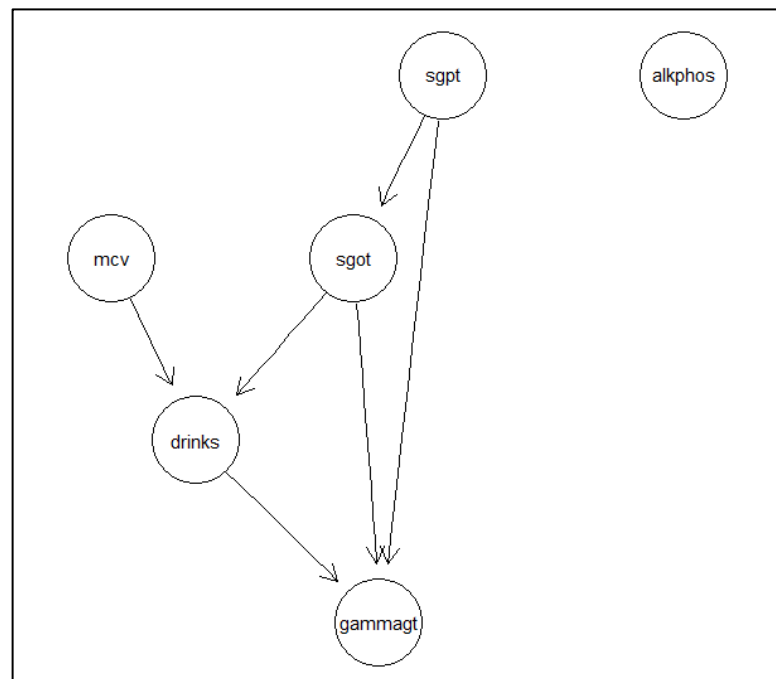
rys. 2-5 Sieć zbudowana algorytmem iamb dla danych ciągłych

2.3. Dane dyskretyzowane

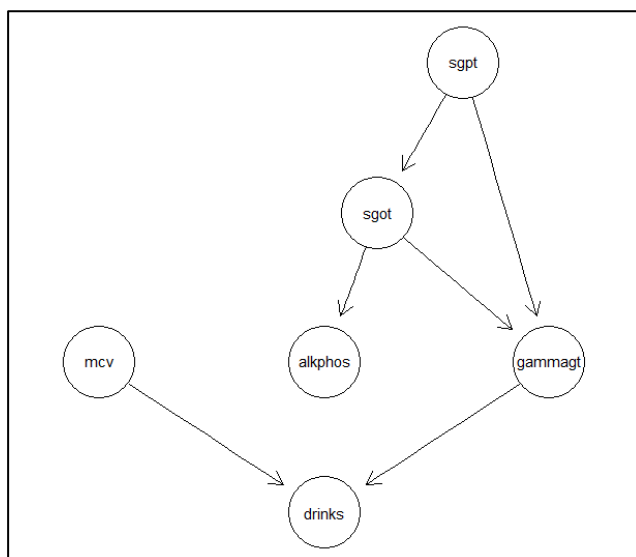
Sieci otrzymane po dyskretyzowaniu danych nie były zadowalające, przez co przebudowane zostały na wzór swoich odpowiedników dla danych ciągłych. W początkowej dyskretyzacji zmienne podzieliłem na odpowiednio 3, 3, 4, 5, 6, 7 przedziałów.

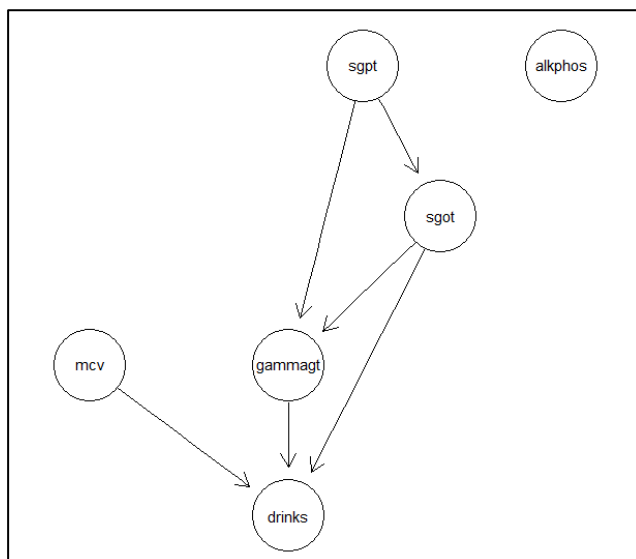
rys. 2-6 Sieć zbudowana algorytmem hc dla danych dyskretnych

rys. 2-7 Sieć zbudowana algorytmem pc.stable dla danych dyskretnych

rys. 2-8 Sieć zbudowana algorytmem gs dla danych dyskretnych

rys. 2-9 Sieć zbudowana algorytmem iamb dla danych dyskretnych

2.4. Score

Najlepszy wynik został otrzymany dla sieci zbudowanej algorytmem hc dla danych dyskretnych. Jest on najbliższej zera i wynosi -2071.689.

Nazwa algorytmu budującego sieć	Dane dyskretyzowane?	Score
hc	nie	-7766.483
	tak	-2071.689
pc.stable	nie	graf częściowo skierowany
	tak	-3898.508
gs	nie	graf częściowo skierowany
	tak	-2249.955
iamb	nie	graf częściowo skierowany
	tak	-3450.4

tab. 2 Score dla zbudowanych sieci

2.5. Testy dyskretyzacji

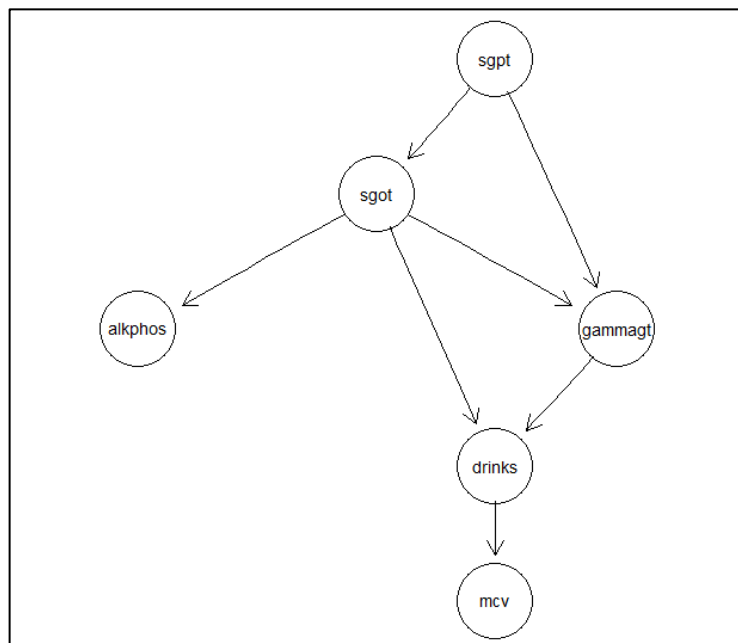
W celu osiągnięcia najlepszej oceny modelu przeprowadziłem testy, na ile przedziałów należy podzielić każdą kolumnę danych. Do testów użyłem modelu sieci zbudowanej przy pomocy algorytmu hc.

Algorytm sumował, ile wartości znajduje się w danym przedziale i liczył odległości między wartościami. Celem było znalezienie takiej liczby podziałów danych w kolumnie, by odległości były jak najmniejsze. Taki zabieg sprawiał, że dane były rozłożone równomiernie.

```
> test(max_dist = 1000, a_1 = T)
distance break_no
1      289      3
> test(max_dist = 1000, a_2 = T)
distance break_no
1      187      3
> test(max_dist = 1000, a_3 = T)
distance break_no
1      325      3
> test(max_dist = 1000, a_4 = T)
distance break_no
1      311      3
> test(max_dist = 1000, a_5 = T)
distance break_no
1      325      3
> test(max_dist = 1000, a_6 = T)
distance break_no
1      327      3
```

rys. 2-10 Wynik funkcji sprawdzającej optymalną liczbę przedziałów

Najlepszym sposobem okazało się podzielenie wszystkich kolumn na 3 przedziały. **Score** nowej sieci wynosił **-1154.221**, co jest znaczącym polepszeniem w porównaniu do poprzedniego -2071.689. Algorytm musiał przeprowadzić 30 iteracji testów, aby nauczyć się tej sieci.

rys. 2-11 Ulepszona sieć zbudowana algorytmem hc

Parametry nowej sieci:

```
Bayesian network parameters

Parameters of node mcv (multinomial distribution)

Conditional probability table:

mcv          drinks
[0,6.66667] (6.66667,13.3333] (13.3333,20]
[65,77.6667] 0.003367003      0.000000000 0.000000000
[77.6667,90.3333] 0.558922559      0.279069767 0.000000000
[90.3333,103] 0.437710438      0.720930233 1.000000000

Parameters of node alkphos (multinomial distribution)

Conditional probability table:

alkphos      sgot
[5,30.6667] (30.6667,56.3333] (56.3333,82]
[23,61.3333] 0.36363636      0.26415094 0.16666667
[61.3333,99.6667] 0.56293706      0.66037736 0.83333333
[99.6667,138] 0.07342657      0.07547170 0.00000000

Parameters of node sgpt (multinomial distribution)

Conditional probability table:

[4,54.3333] (54.3333,104.667] (104.667,155]
0.91304348 0.07536232 0.01159420

Parameters of node sgot (multinomial distribution)

Conditional probability table:

sgot      sgpt
[4,54.3333] (54.3333,104.667] (104.667,155]
[5,30.6667] 0.898412698      0.115384615 0.000000000
[30.6667,56.3333] 0.095238095      0.846153846 0.250000000
[56.3333,82] 0.006349206      0.038461538 0.750000000

Parameters of node gammagt (multinomial distribution)

Conditional probability table:

, , sgot = [5,30.6667]

gammagt      sgpt
[4,54.3333] (54.3333,104.667] (104.667,155]
[5,102.333] 0.971731449      1.000000000
[102.333,199.667] 0.021201413      0.000000000
[199.667,297] 0.007067138      0.000000000
```

rys. 2-12 Parametry sieci cz.1

```
, , sgot = (30.6667,56.3333]
```

	sgpt		
gammagt	[4,54.3333]	(54.3333,104.667]	(104.667,155]
[5,102.333]	0.800000000	0.727272727	0.000000000
(102.333,199.667]	0.166666667	0.136363636	1.000000000
(199.667,297]	0.033333333	0.136363636	0.000000000

```
, , sgot = (56.3333,82]
```

	sgpt		
gammagt	[4,54.3333]	(54.3333,104.667]	(104.667,155]
[5,102.333]	0.500000000	0.000000000	0.333333333
(102.333,199.667]	0.000000000	1.000000000	0.666666667
(199.667,297]	0.500000000	0.000000000	0.000000000

Parameters of node drinks (multinomial distribution)

Conditional probability table:

```
, , gammagt = [5,102.333]
```

	sgot		
drinks	[5,30.6667]	(30.6667,56.3333]	(56.3333,82]
[0,6.6667]	0.906474820	0.725000000	0.500000000
(6.6667,13.3333]	0.089928058	0.225000000	0.500000000
(13.3333,20]	0.003597122	0.050000000	0.000000000

```
, , gammagt = (102.333,199.667]
```

	sgot		
drinks	[5,30.6667]	(30.6667,56.3333]	(56.3333,82]
[0,6.6667]	0.833333333	0.555555556	1.000000000
(6.6667,13.3333]	0.166666667	0.333333333	0.000000000
(13.3333,20]	0.000000000	0.111111111	0.000000000

```
, , gammagt = (199.667,297]
```

	sgot		
drinks	[5,30.6667]	(30.6667,56.3333]	(56.3333,82]
[0,6.6667]	0.500000000	0.250000000	0.000000000
(6.6667,13.3333]	0.500000000	0.500000000	1.000000000
(13.3333,20]	0.000000000	0.250000000	0.000000000

rys. 2-13 Parametry sieci cz.2

3. Wnioskowanie

3.1. Prawdopodobieństwa warunkowe

Prawdopodobieństwo wystąpienia sgot znajdującego się w przedziale [5, 30.6667] pod warunkiem sgpt będącego w przedziale [4,54.3333] wynosi 90%.

$$\begin{aligned} & P(\text{sgot} = [5, 30.6667] \mid \text{sgpt} = [4, 54.3333]) \\ &= \frac{P(\text{sgot} = [5, 30.6667] \cap \text{sgpt} = [4, 54.3333])}{P(\text{sgpt} = [4, 54.3333])} = \\ &= \frac{\frac{283}{345}}{\frac{315}{345}} \approx \frac{0.82}{0.91} \approx 0.90 \end{aligned}$$

Prawdopodobieństwo wystąpienia sgot znajdującego się w przedziale (30.6667,56.3333] pod warunkiem sgpt będącego w przedziale (104.6667,155] wynosi 25%.

$$\begin{aligned} & P(\text{sgot} = (30.6667, 56.3333] \mid \text{sgpt} = (104.6667, 155]) = \\ &= \frac{P(\text{sgot} = (30.6667, 56.3333] \cap \text{sgpt} = (104.6667, 155])}{P(\text{sgpt} = (104.6667, 155])} = \\ &= \frac{\frac{1}{345}}{\frac{4}{345}} \approx \frac{0.003}{0.012} \approx 0.25 \end{aligned}$$

Jak widać, funkcja w języku R zwróciła takie same wyniki jak przy obliczaniu prawdopodobieństw ręcznie.

```
sgot pod warunkiem sgpt = [4,54.3333]
sgot
  [5,30.6667] (30.6667,56.3333] (56.3333,82]
0.898412698 0.095238095 0.006349206

sgot pod warunkiem sgpt = (54.3333,104.667]
sgot
  [5,30.6667] (30.6667,56.3333] (56.3333,82]
0.11538462 0.84615385 0.03846154

sgot pod warunkiem sgpt = (104.667,155]
sgot
  [5,30.6667] (30.6667,56.3333] (56.3333,82]
0.00 0.25 0.75
```

rys. 3-1 Prawdopodobieństwo sgot pod warunkiem sgpt

Prawdopodobieństwo wystąpienia alkphos znajdującego się w przedziale (61.3333,99.6667] pod warunkiem sgot będącego w przedziale [5,30.6667] i sgpt będącego w przedziale (104.6667,155] wynosi 56%.

$$\begin{aligned}
 & P(\text{alkphos} = (61.3333, 99.6667] \mid \text{sgot} = [5, 30.6667], \text{sgpt} = [4, 54.3333]) \\
 &= \frac{P(\text{alkphos} = (61.3333, 99.6667] \cap \text{sgot} = [5, 30.6667] \cap \text{sgpt} = [4, 54.3333])}{P(\text{sgot} = [5, 30.6667] \cap \text{sgpt} = [4, 54.3333])} = \\
 &= \frac{\frac{158}{345}}{\frac{283}{345}} \approx \frac{0.46}{0.82} \approx 0.56
 \end{aligned}$$

Prawdopodobieństwo w zbudowanym modelu wynosi tyle samo ile obliczone ręcznie.

alkphos pod warunkiem sgot = [4,54.3333]			
alkphos			
[23,61.3333]	(61.3333,99.6667]	(99.6667,138]	
0.36363636	0.56293706	0.07342657	
alkphos pod warunkiem sgot = (54.3333,104.667]			
alkphos			
[23,61.3333]	(61.3333,99.6667]	(99.6667,138]	
0.2641509	0.6603774	0.0754717	
alkphos pod warunkiem sgot = (104.667,155]			
alkphos			
[23,61.3333]	(61.3333,99.6667]	(99.6667,138]	
0.1666667	0.8333333	0.0000000	

rys. 3-2 Prawdopodobieństwo alkphos pod warunkiem sgot

3.1. Prawdopodobieństwo całkowite

Prawdopodobieństwo wystąpienia sgot w przedziale [5,30.6667] wynosi 82.86%.

$$\begin{aligned}
 & P(\text{sgot} = [5, 30.6667]) = \\
 &= P(\text{sgot} = [5, 30.6667] \mid \text{sgpt} = [4, 54.3333]) \\
 &\quad * P(\text{sgpt} = [4, 54.3333]) \\
 &+ P(\text{sgot} = [5, 30.6667] \mid \text{sgpt} = (54.3333, 104.667]) \\
 &\quad * P(\text{sgpt} = (54.3333, 104.667]) \\
 &+ P(\text{sgot} = [5, 30.6667] \mid \text{sgpt} = (104.667, 155]) \\
 &\quad * P(\text{sgpt} = (104.667, 155]) = \\
 &\approx 0.90 * 0.91 + 0.12 * 0.08 + 0 * 0.01 \approx 0.819 + 0.0096 \approx 0.8286
 \end{aligned}$$

Prawdopodobieństwo wystąpienia sgot w przedziale (30.6667,56.3333] wynosi 16%.

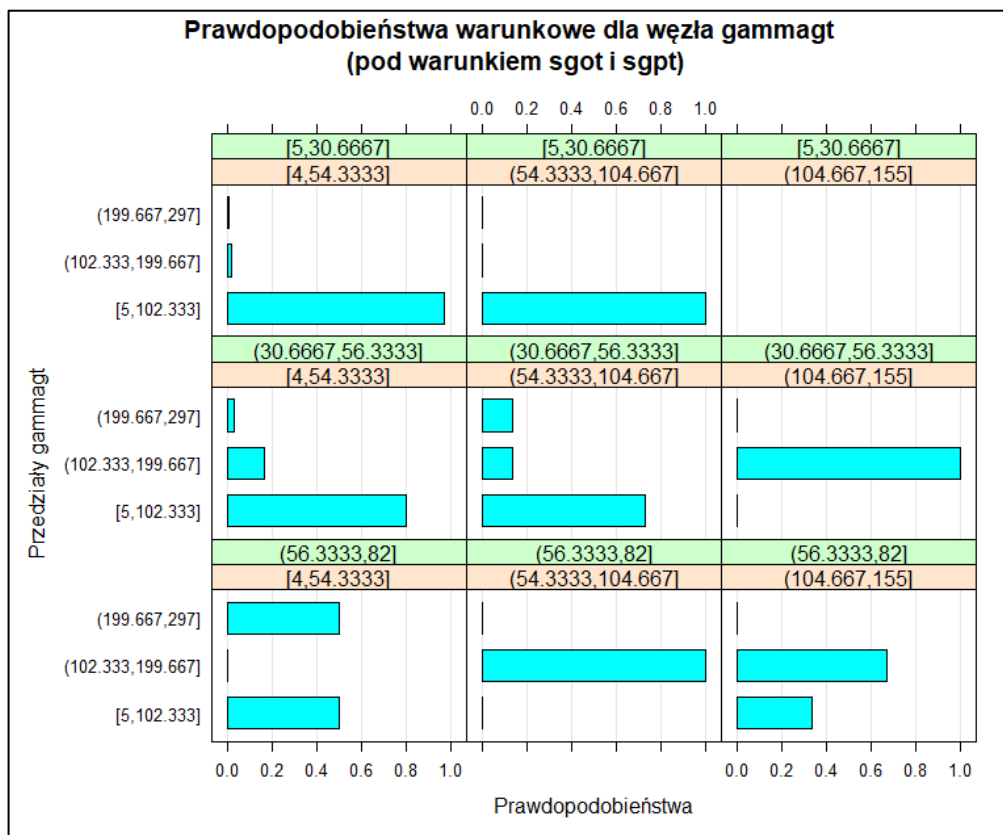
$$\begin{aligned} &P(sgot = (30.6667, 56.3333]) = \\ &= P(sgot = (30.6667, 56.3333] \mid sgpt = [4, 54.3333]) \\ &\quad * P(sgpt = [4, 54.3333]) \\ &+ P(sgot = (30.6667, 56.3333] \mid sgpt = (54.3333, 104.667]) \\ &\quad * P(sgpt = (54.3333, 104.667]) \\ &+ P(sgot = (30.6667, 56.3333] \mid sgpt = (104.667, 155]) \\ &\quad * P(sgpt = (104.667, 155]) = \\ &\approx 0.095 * 0.91 + 0.85 * 0.08 + 0.25 * 0.01 \approx 0.086 + 0.068 + 0.0025 \approx 0,16 \end{aligned}$$

Prawdopodobieństwo wystąpienia sgot w przedziale (56.3333,82] wynosi 1.6%.

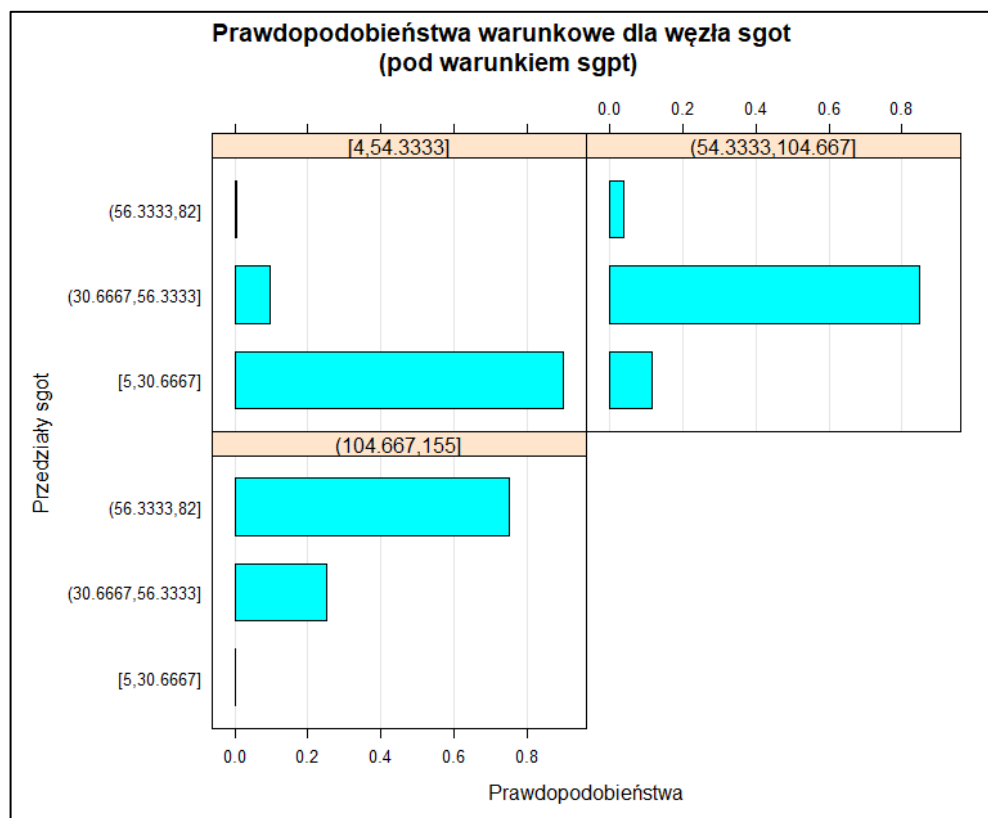
$$\begin{aligned} &P(sgot = (56.3333, 82]) = \\ &= P(sgot = (56.3333, 82] \mid sgpt = [4, 54.3333]) \\ &\quad * P(sgpt = [4, 54.3333]) \\ &+ P(sgot = (56.3333, 82] \mid sgpt = (54.3333, 104.667]) \\ &\quad * P(sgpt = (54.3333, 104.667]) \\ &+ P(sgot = (56.3333, 82] \mid sgpt = (104.667, 155]) \\ &\quad * P(sgpt = (104.667, 155]) = \\ &\approx 0.006 * 0.91 + 0.038 * 0.08 + 0.75 * 0.01 \approx 0,0055 + 0,003 + 0,0075 \approx 0,016 \end{aligned}$$

3.2. Rozkłady warunkowe

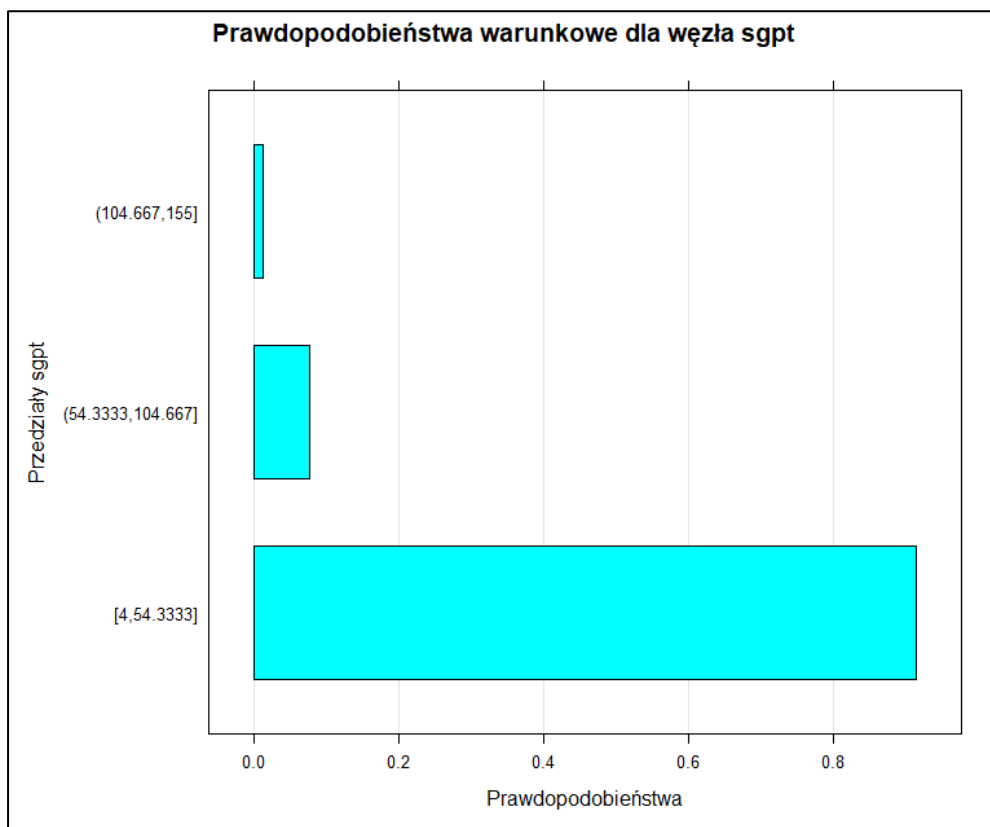
Prawdopodobieństwa można również zobrazować przy pomocy wykresów słupkowych.

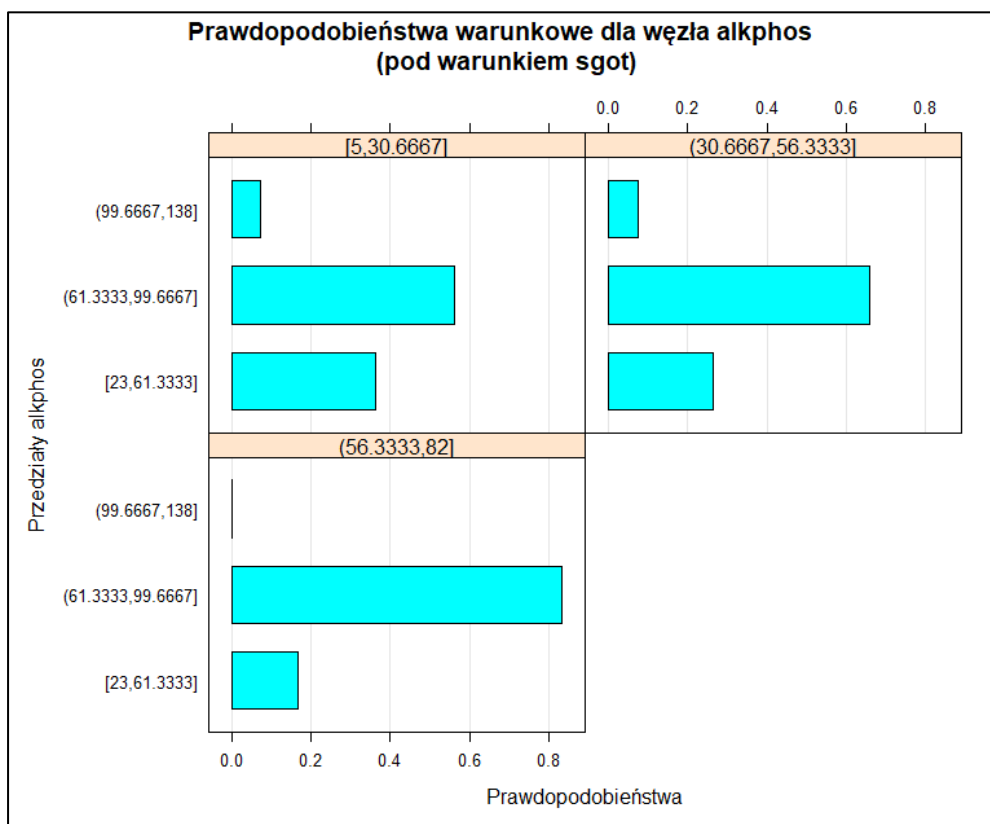
rys. 3-3 Rozkłady warunkowe dla węzła gammagt

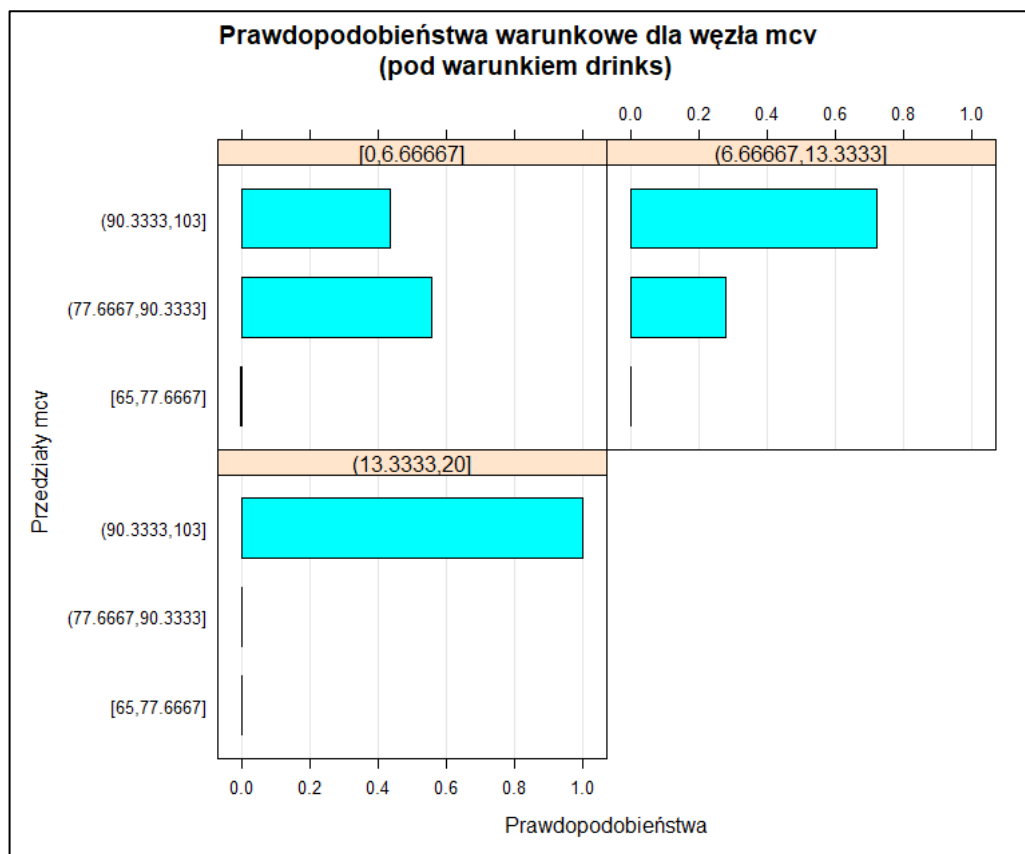
rys. 3-4 Rozkłady warunkowe dla węzła sgot

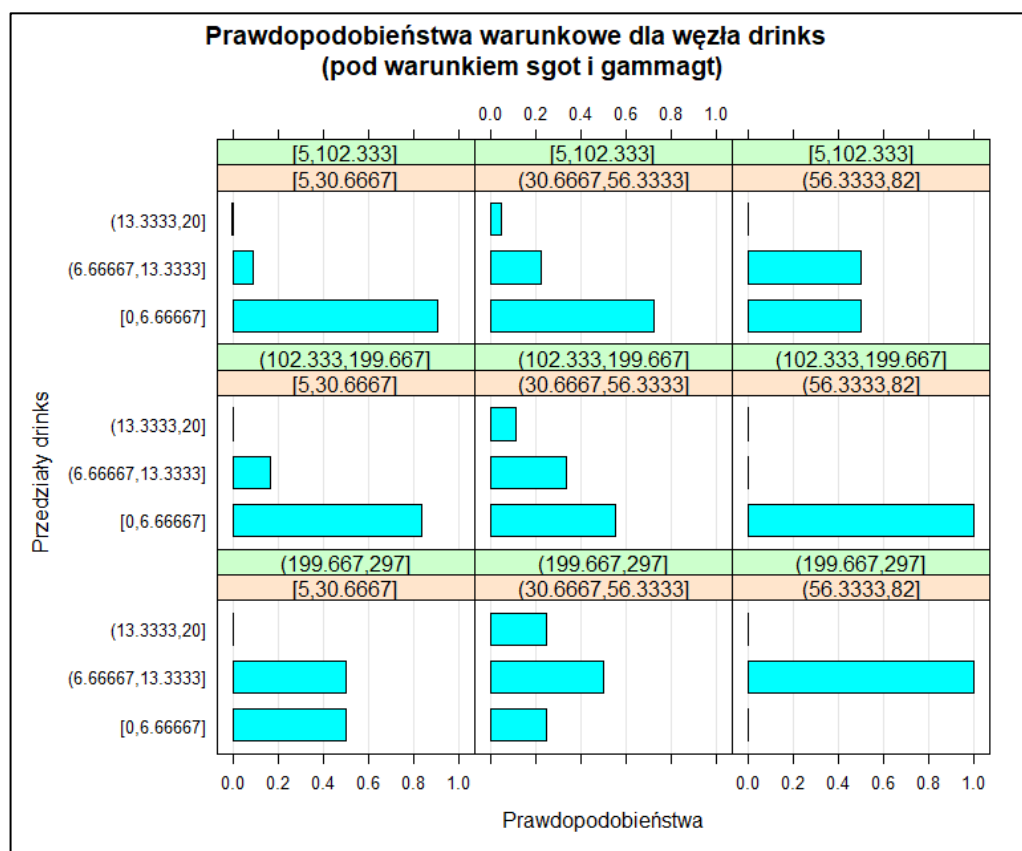
rys. 3-5 Rozkłady warunkowe dla węzła sgpt

rys. 3-6 Rozkłady warunkowe dla węzła alkphos

rys. 3-7 Rozkłady warunkowe dla węzła mcv

rys. 3-8 Rozkłady warunkowe dla węzła drinks

4. Podsumowanie

Z racji braku klasyfikatora w danych, niestety nie da się stwierdzić, z jakim prawdopodobieństwem badana osoba ma zaburzenia pracy wątroby. Można jednak zauważyć zależności pomiędzy badanymi związkami chemicznymi oraz resztą zmiennych.

W przypadku wszystkich sprawdzanych modeli zmienna sgpt znajdowała się na samej górze i od niej zależały inne węzły. Zmienną najbardziej zależną od niej było sgot i gammagt. W większości przypadków alkphos znajdowało się poza modelem sieci lub uzależnione było od sgot. W tylko jednym przypadku gammagt wynikało z drinks – w każdym innym było odwrotnie. Podobna sytuacja dotyczy się zmiennych mcv i drinks. W co 3 modelu mcv było uzależnione od drinks – w reszcie odwrotnie.

5. Spis ilustracji

rys. 2-1 Dane.....	4
rys. 2-2 Sieć zbudowana algorytmem hc dla danych ciągłych	5
rys. 2-3 Sieć zbudowana algorytmem pc.stable dla danych ciągłych.....	5
rys. 2-4 Sieć zbudowana algorytmem gs dla danych ciągłych	6
rys. 2-5 Sieć zbudowana algorytmem iamb dla danych ciągłych.....	6
rys. 2-6 Sieć zbudowana algorytmem hc dla danych dyskretnych	7
rys. 2-7 Sieć zbudowana algorytmem pc.stable dla danych dyskretnych.....	7
rys. 2-8 Sieć zbudowana algorytmem gs dla danych dyskretnych	8
rys. 2-9 Sieć zbudowana algorytmem iamb dla danych dyskretnych.....	8
rys. 2-10 Wynik funkcji sprawdzającej optymalną liczbę przedziałów	9
rys. 2-11 Ulepszona sieć zbudowana algorytmem hc	9
rys. 2-12 Parametry sieci cz.1	10
rys. 2-13 Parametry sieci cz.2	11
rys. 3-1 Prawdopodobieństwo sgot pod warunkiem sgpt	12
rys. 3-2 Prawdopodobieństwo alkphos pod warunkiem sgot	13
rys. 3-4 Rozkłady warunkowe dla węzła gammagt	15
rys. 3-5 Rozkłady warunkowe dla węzła sgot	15
rys. 3-6 Rozkłady warunkowe dla węzła sgpt	16
rys. 3-7 Rozkłady warunkowe dla węzła alkphos.....	16
rys. 3-8 Rozkłady warunkowe dla węzła mcv	17
rys. 3-9 Rozkłady warunkowe dla węzła drinks	17

6. Spis tabel

tab. 1 Wartości p dla zmiennych.....	4
tab. 2 Score dla zbudowanych sieci	8

7. Kod programu

https://github.com/gabriellichacz/bayesian_network_liver

8. Źródła

- [1] https://www.meil.pw.edu.pl/pl/content/download/21734/115563/file/AI_Bayes_14.pdf dostęp 13.05.2022
- [2] <https://datascience.eu/pl/matematyka-i-statystyka/sieci-bayesowskie/> dostęp 13.05.2022
- [3] <https://www.ibm.com/docs/pl/spss-modeler/SaaS?topic=models-bayesian-network-node> dostęp 13.05.2022
- [4] <https://archive.ics.uci.edu/ml/datasets/liver+disorders> dostęp 04.05.2022